

Pataki Gábor *Fehér László 65**

Közeledvén az életműhöz, egy 65 éves művész több mint négy évtizedes pályájához, óhatatlanul hívószavakat mormolunk magunkban: jelenlét, hiány, szorongás, fókuszpont, farce, súlyok, levegőtlenység, kíméletlenség, alázat, magány. Induljunk ki az utóbbiból.

Hősei ott állnak, ülnek, pózolnak, szenvednek és bohóckodnak gombostűre szúrt bogárként, kimerítve az éppen adódót. Nem olvasták Lessing Laokoón-elemzését, mit sem tudnak a „termékeny pillanatról”, cselekedeteiknek nincs kikövetkeztethető előzménye, nincs megjósolható jövőjük se. Ott vannak odavetve (a legtöbbször) csupasz térbe, egyedül, még akkor is, ha a képen vannak társaik. Magányuk azonban nem egzisztenciális, inkább az

időnek kiszolgáltatott helyzetükből fakad. Donald Kuspit kifejezésével élve a „múlt melankóliája” tartja fogva őket. Fehér László egyszemélyes, de univerzálissá tágítható-táguló emlékezetpolitikájának alanyai, akik gyakran újra és újra megjelennek, felépnek az előadásban, mintegy újraszöve saját narratívájukat. Mert ahogy az emlékek sem lesznek egyformák alkalmankénti előhívásukkor, úgy az őket rögzítő fotók sem maradnak változatlanok. Minden egyes alkalommal újratерemtjük, átírjuk, egymásra rétegezzük a múltat. Ezért térhet a művész mindegyre vissza egy-egy számára fontos motívumhoz: a tóparton félszegen álldogáló kisfiúhoz, az autójuk előtt megörökített szülőkhöz, az apával való közös zuhanyozás emlékéhez. S így helyezi

Lány őzfejjel, 2017
Ceruza, tus, papír, 75x105 cm

Egyszerű történet, 2017
Ceruza, tus, papír, 75x105 cm

magát Fehér különböző életkorokban ugyanabba a szituációba; csak hogy míg az úszógumi a gyermek-kori fürdőzés természetes attribútuma, a felnőtt férfi segédeszközeként már nem nélkülöz némi groteszk felhangot, hogy mostanra – ne szépítsünk! – az időződő alkotó kiszolgáltatottságának akár akaratlanul is evidens jelképévé válik. Így változnak az évek, évtizedek során a különböző jelenetekben-jelenlétekben megörökített családtagok is. Mintha időben széthúzva elevenednének meg a középkortól a szecesszióig, Hans Baldung Grientől Klimtig oly kedvelt életkor-allegóriák.

Ez persze csak az egyik képolvasási lehetőség. Emlékei ugyanis csereszabatosak. Ugyan nekünk inkább csak Fehér László képeiről lehet ismerős a dégi Festetics-kastély egy-egy klasszicista részlet-eleme, romantikus angolkertje, de a korai Kádár-kor gyermek-hétköznapijaiban vágyott-várt ünnepet jelentő nyári vízparti nyaralások már közös élmények is lehetnek – elsősorban ugyan az alkotóval egyívású generáció számára. Fanyarok és édeskesek, akár a gombócként 50 filléres citrom-csoki fagyalt. Szereplői egy személyes múlt alanyai

ugyan, de emellett Jedermannok, mindannyiunk alteregói.

Ám a képek korántsem ragadnak bele valamiféle mélabús nosztalgiába. Sőt minden retro-feelingre való odakacsintást, belefeledkezést opponál Fehér egyre élesebb, egyre szigorúbb tekintete, látásmódja. Ha évtizedekkel korábban néha hajlamosabb volt is némi ellágyulásra, egy ridegségében is ott-honos kvázi-árnyékvilág belakására, most jóval objektívebben, szárazabb szemmel méri fel környezetét és emlékeit. Mintha már témaválasztását is egyre jobban befolyásolná a groteszk, komikus vagy éppen aranyossá cukrozott motívumok jelenléte. Az önarcképein szinte védjegyévé váló usankák, a pomponos fülvédők, a medveformájú gyereksapkák, mackós fánkok és fagyalttölcsérek konzum-realitása s egyben helyzetkomikuma adott esetben így válhat kemény, az érzelmességet nélkülöző helyzetjelentéssé. Attitűdjével – tudatosan vagy önkéntelenül? – visszautal pályakezdésének erősen társadalomkritikai töltésű hangvételére, bár tűnődő megfigyelései most jóval tágabb, ontológiai jellegű kérdésekre, a megismerés lehetetlenségére, az em-

Hévízi önarckép, 2016
Ceruza, tus, papír, 75x105 cm

beri létezés megfoghatatlan, tűnékeny jellegére irányulnak.

S persze vannak más eszközei is. A figurák lecsupaszított, igazán csak a rájuk való koncentrációt megengedő környezete, a váratlan élességgel, szinte agresszívan kiemelt tárgyak, agancsok, állatkoponyák, a merész rövidülések, a hőkkentő felülnézetek, a szinte a semmiből kilépő plasztikus formák. S a kifakult, elbágyadt pink-rózsaszínek, melyeknek ugyancsak sikerül fokozni feszengő bizonytalanságunkat..

S hogy mi végre ez a fegyelmezett és figyelmes szembenézés a múlttal, az idő folyásával és hatalmával, mi végre ez az alanyiságot a kollektívumra kiterjesztő mikrotörténelmi alapállás? Nem egyéb, mint a művész, s képei nyomán a néző önvizsgálata: „Nincs emlékezettel rendelkező lét, amely ne lenne egyúttal a jövőre irányuló lét is” – mondja Paul Ricoeur. Önmagunk s a világ valódi megtapasztalása csak e jövő felé utaló múlt folyamatos faggatása, interpretálása révén lehetséges. S Fehér László munkái ebben lehetnek társunkká.

* * *

S végezetül szólni kell arról, hogy ebből az alkalmából megjelent egy könyv is, benne Forgács Éva nagyon izgalmas és fontos tanulmányával. A kiadvány képanyaga az itt kiállított ciklusok jóval bővebb válogatását tartalmazza. Forgács írása az amatőr, elsősorban családi fotografiáknak a kortárs festészetre gyakorolt szembe tűnő hatásából indul ki, rámutatva arra, hogy az ilyen felvételek „egyetemessége” megfelelő kiindulópontot kínálhat a művésznek egy olyan múltértelmezés kibontásához, mely befelé, a befogadó személyes emlékei felé nyitva teszi lehetővé az egyéni olvasatokat, a fotók valós vagy látszólagos ügyetlenségei, esetlegességei révén nyújt alkalmat az interpretációra. Ezen a nyomon haladva nyújt pontos elemzést Fehér László munkáiról is.

* Elhangzott 2018. március 13-án a Fészek Klubban, a festő 65. születésnapját ünneplő kiállításon. A Múlt és Jövő közönsége nevében mi is üdvözljük Fehér Lászlót, barátunkat, lapunk és ügyünk támogatóját és a jelentős művészt.